

Benedykt Pepliński
Dariusz Majchrzycki¹
Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu

Analiza tendencji w handlu międzynarodowym żywą trzodą chlewną w latach 1961-2009

Wprowadzenie

Handel międzynarodowy produktami zwierzęcymi zazwyczaj kojarzy się ze sprzedażą mięsa, półtuszy czy wyrobów wysoko przetworzonych. Spadające realne koszty transportu oraz tworzenie coraz większych stref wolnego handlu, w których istnieje pełna swoboda wymiany dóbr, także pochodzenia rolniczego sprzyja również wzrostowi wymiany międzynarodowej zwierzętami żywymi. O ile kilkadziesiąt lat temu głównym przedmiotem obrotu były głównie zwierzęta hodowlane, o tyle po powstaniu stref wolnego handlu tworzonych przez kilka krajów po pewnym czasie rośnie silnie wymiana młodymi zwierzętami przeznaczonymi na cele produkcyjne, a więc prosiętami, cielętami itd.

Celem artykułu jest analiza zmian w handlu międzynarodowym żywą trzodą chlewną w latach 1961-2009.

Materiał i metoda

W pracy korzystano z danych opublikowanych na stronach FAOSTAT.

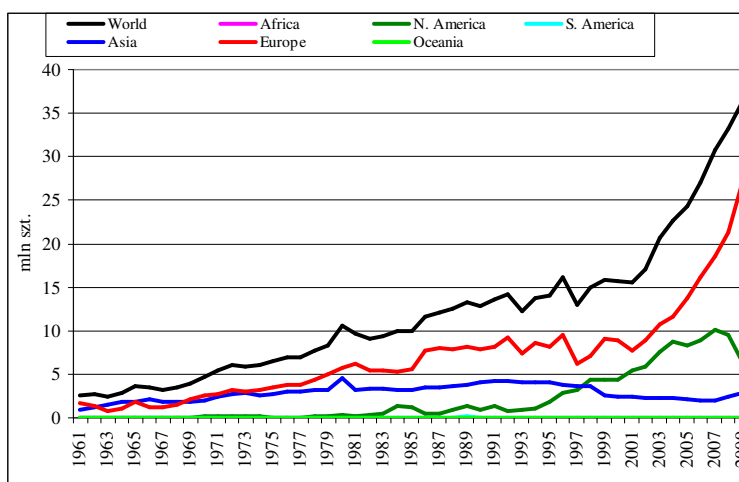
Analiza została przeprowadzona z wykorzystaniem średnich arytmetycznych, średnich ruchomych oraz linii trendu z wykorzystaniem arkusza kalkulacyjnego Excel. Dla krajów powstałych na gruzach ZSRR i większości krajów komunistycznych z Europy w statystykach Eurostatu nie ma informacji o wymianie międzynarodowej do 1990 roku.

Wyniki analizy

Większość wymiany międzynarodowej na rynku żywej trzody chlewnej odbywa się w Europie (rys. 1 i 2). Z danych Faostat wynika, że w 2009 roku wyeksportowano 36,3 mln żywych zwierząt, z czego w Europie było to 27,1 mln sztuk, co stanowiło prawie 75% całego handlu. Udział Europy w wymianie rośnie od połowy XXI wieku, gdy wynosił 50,0%. Szczególnie wysokie tempo wzrostu wystąpiło w latach 2008 i 2009, gdy udział Europy w wymianie międzynarodowej wzrósł o 15 pkt%. Znaczny wzrost eksportu wystąpił także w krajach Ameryki Północnej, w których eksport w latach 1961 – 2009 wzrósł z 36 tys. sztuk do 6,40 mln sztuk. Systematyczny wzrost eksportu na tym kontynencie widoczny był w latach 1993-2007.

¹ Dr B. Pepliński adiunkt, Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu, Katedra Zarządzania i Prawa
Dr D. Majchrzycki adiunkt, Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu, Katedra Zarządzania i Prawa

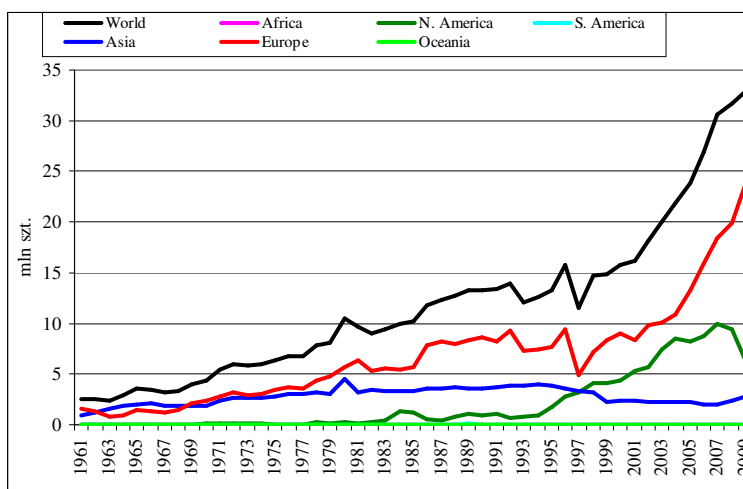
Lata 2008 – 2009 to załamanie eksportu o 37,1%. Najbardziej stabilna wymiana międzynarodowa była na kontynencie azjatyckim, gdzie eksport zwierząt wahał się od 0,89 do 4,6 mln sztuk. Przeciętny roczny wzrost eksportu wyniósł na świecie 5,7%, a w Europie 6,1%. Jednak od początku XXI wieku wzrosło tempo wymiany międzynarodowej do 8,6 % rocznie, a w Europie do 11,6%. Dzięki niskiej bazie (niewielkiemu eksportowi) w 1961 roku najszybsze roczne tempo wzrostu eksportu było w Ameryce Północnej – 11,4%, jednak w latach 1997-2007, czyli w okresie przed załamaniem eksportu, tempo wzrostu spadło do 8,8% rocznie. Wymiana międzynarodowa na pozostałych kontynentach była znikoma i dotyczyła prawie tylko eksportu zwierząt hodowlanych.

Rys. 1. Wielkość eksportu na świecie wg kontynentów w latach 1961-2009 w mln szt.

Źródło: opracowanie własne na podstawie FAOSTAT.

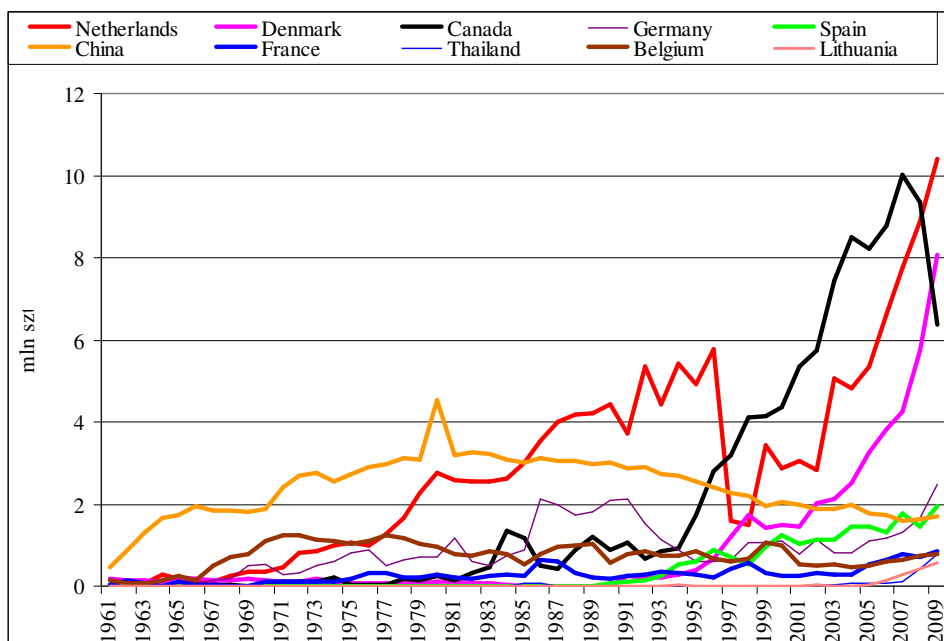
Podobne tendencje występują w zakresie importu zwierząt żywych. Import świń w 2009 roku wyniósł 32,9 mln szt, tj o 3,44 mln sztuk mniej niż wykazały kraje po stronie eksportu, z czego 3,40 mln dotyczyło Europy (12,5% eksportu). Może to wskazywać na skalę nierejestrowanego importu zwierząt pomiędzy krajami UE, gdzie importowane prosięta rejestrowane są jako urodzone we własnym gospodarstwie. Prawie pełne zbilansowanie eksportu i importu zwierząt żywych na poszczególnych kontynentach (z wyjątkiem Europy) może świadczyć o tym, że handel żywymi zwierzętami jest wymianą wewnątrzkontynentalną.

Rys. 2. Wielkość importu na świecie wg kontynentów w latach 1961-2009 w mln szt.

Źródło: opracowanie własne na podstawie FAOSTAT.

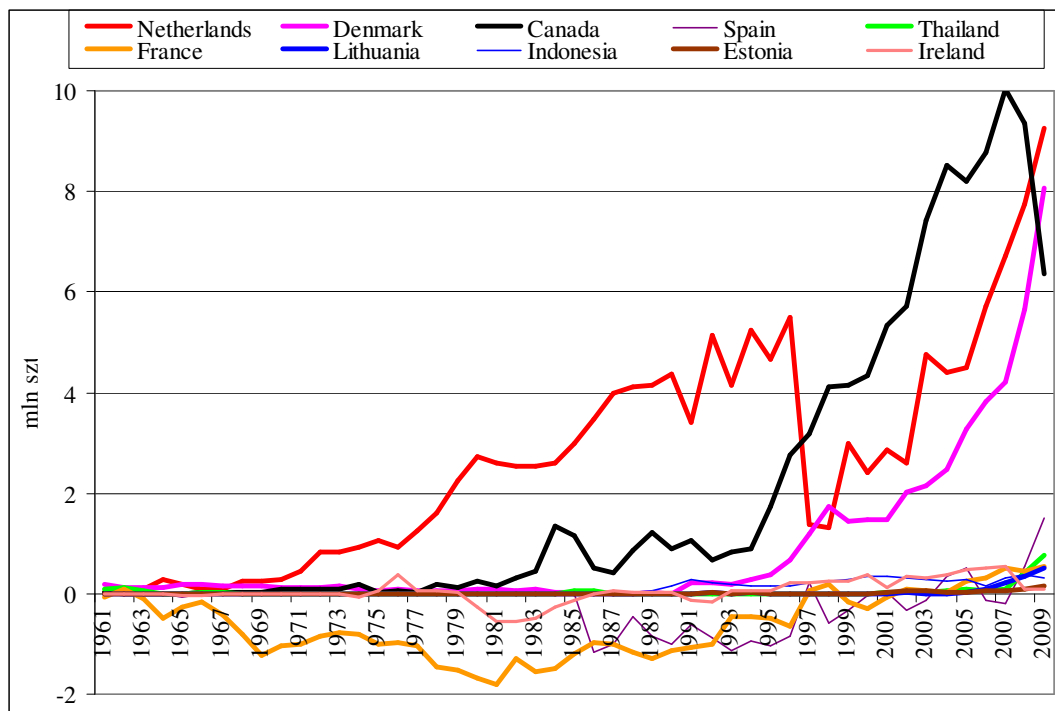
Największymi eksporterami żywych świń są w Europie Holandia i Dania, które wyeksportowały w 2009 roku odpowiednio 10,4 mln świń, i 8,07 mln świń (rys. 3), a w Ameryce Północnej – Kanada, która wyeksportowała 6,38 mln świń głównie do USA (wobec 10,03 mln w 2007 roku). Kraje te cechują się również najszybszym tempem przyrostu eksportu dla lat 1999-2009, który wyniósł średniorocznie odpowiednio 11,7%, 18,9% i 4,4%. Czwartym największym eksporterem żywych świń są Niemcy, które jednocześnie są ich największym na świecie importerem. Dużym eksporterem prosiąt są także Chiny, które jednak prawie cały eksport realizowały w analizowanym okresie do Hong Kongu. W gronie 10 największych eksporterów jest łącznie 7 państw europejskich oraz Kanada, Chiny i Tajlandia.

Rys. 3. Wielkość eksportu żywej trzody chlewnej w latach 1961-2009 u największych eksporterów na świecie z 2009 roku w mln szt.

Źródło: opracowanie własne na podstawie FAOSTAT.

Trzej najwięksi na świecie eksporterzy są również największymi eksporterami netto żywych świń. W 2009 roku Holandia wyeksportowała netto 9,27 mln świń, Dania 8,06 mln świń, a Kanada 6,37 mln świń. W 2009 roku znaczącym eksporterem świń została Hiszpania, która wyeksportowała netto 1,5 mln sztuk. Analiza 10 największych eksporterów netto wskazuje na występowanie wielu niewielkich producentów wieprzowiny, takich jak Irlandia, Litwa, Estonia, których pogłowie świń w 2009 roku wynosiło odpowiednio 1,47 mln szt, 0,90 mln świń i 0,38 mln świń. Może to, w połączeniu z dużym eksportem żywych świń z kilku europejskich krajów i wysokim importem innych krajów, wskazywać na rosnącą specjalizację krajów w produkcji prosiąt i dalszym tuczu, a więc coraz szerszym korzystaniem z zasady kosztów komparatywnych.

Rys. 4. Eksport netto żywych świń w latach 1961-2009 u największych eksporterów netto na świecie z 2009 roku w mln szt. Źródło: opracowanie własne na podstawie FAOSTAT.

Największym importerem żywych świń zostały w 2009 roku Niemcy, które zaimportowały rekordowe 10,74 mln sztuk, co stanowi wzrost o 17,9% w stosunku do roku poprzedniego. Wysokie tempo wzrostu importu widoczne jest od 1997, w którym eksport do Niemiec wyniósł 1,56 mln szt. Przeciętne tempo wzrostu importu świń dla lat 1997-2009 wyniosło 17,4% rocznie, co dało wzrost importu w tym okresie o 589%.

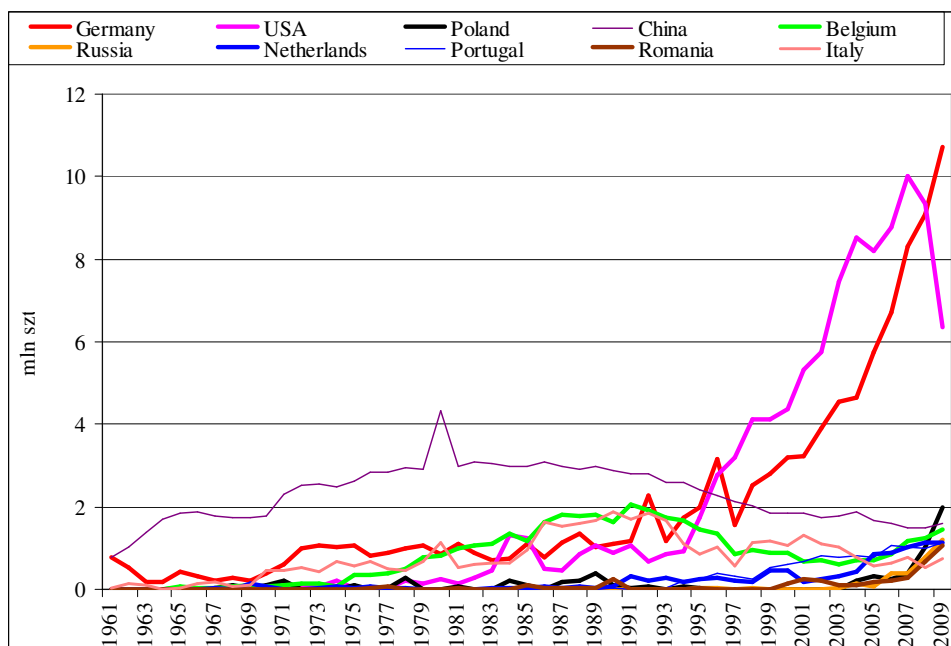
W latach 1997-2008 największym importerem świń były USA. Pogorszenie relacji cenowych „trzodapaszę dla świń” negatywnie wpłynęło na opłacalność produkcji tuczników, co skłoniło część gospodarstw do produkcji prosiąt we własnym zakresie aby zmniejszyć zależność od zakupu drogich prosiąt. W efekcie import prosiąt, głównie z Kanady spadł z 10,00 mln szt. w 2007 roku do 6,36 mln szt w 2009 roku, a więc aż o 36,4%. W latach 1994- 2007 import prosiąt wzrósł o 986%, co daje średnioroczny wzrost na poziomie 20,1%. W 2007 roku udział importu w ilości ubitych zwierząt w USA wyniósł 9,2% a w 2009 roku spadł do 5,6%, podczas gdy w Niemczech wzrósł do rekordowych 19,1%.

Gwałtowne załamanie się pogłowia świń w Polsce sprawiło, że nie tylko Polska stała się importerem netto mięsa wieprzowego, ale także trzecim co do wielkości importerem prosiąt. Wynika to z braku opłacalności produkcji nie tylko tuczników, ale i prosiąt. Ponieważ produkcja trzody chlewnej, a więc także prosiąt oparta jest o produkcję w małych gospodarstwach, to zgodnie z prawem ekonomii skali trudniej jest tym gospodarstwom uzyskać dobre wyniki produkcyjne (duże mioty prosiąt, dobre przyrosty), dlatego wiele z nich zrezygnowało z tej produkcji. Część gospodarstw zrezygnowało z produkcji własnych prosiąt na rzecz zakupu prosiąt głównie z importu. W efekcie spadek pogłowia macior ogółem i macior prośnych jest szybszy niż pogłowia ogółem (Pepliński 2010, Pepliński 2012). W 2009 roku do Polski sprowadzono 2,00

mln świń, co stanowiło 10% ubitych w Polsce tuczników, wobec 1164 szt w 2003 roku i 238 tys. szt. w 2006 roku.

Import prosiąt w przypadku Chin dotyczy importu do Hongkongu, i jest on realizowany prawie w całości z Chin kontynentalnych.

Pozostałe kraje znajdujące się w 10 największych importerów świń żywych to kraje europejskie, których roczny import w 2009 roku wyniósł 1,0-1,5 mln sztuk (z wyjątkiem Włoch – 0,73 mln sztuk). W większości z nich ilość importowanych zwierząt wzrosła w porównaniu z latami poprzednimi, jednak mniej dynamicznie niż w przypadku 3 największych importerów.

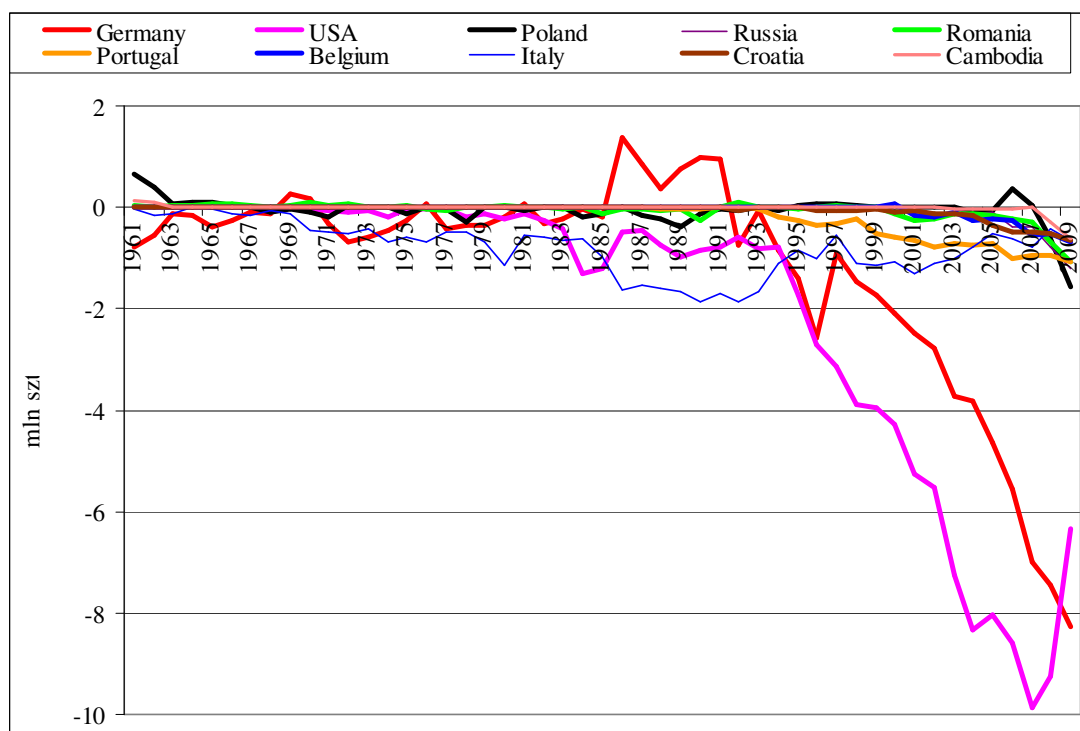

Rys. 5. Wielkość importu żywych świń w latach 1961-2009 w mln szt.

Źródło: opracowanie własne na podstawie FAOSTAT.

Największym importerem netto podobnie jak w przypadku importu brutto w 2009 roku były Niemcy, które zaimportowały netto 8,25 mln sztuk i USA, które zaimportowały netto 6,34 mln sztuk. W przypadku Niemiec zauważalny jest nieprzerwany wzrost importu netto od 1997 roku, kiedy to import netto wyniósł 0,91 mln sztuk. Oznacza to, że na przestrzeni 12 lat tempo wzrostu importu netto żywych świń wyniosło aż 20,2% rocznie. W 2008 i 2009 roku tempo wzrostu importu netto było niższe i wyniosło odpowiednio 6,4 i 10,9%. W przypadku USA, które w latach 1995-2008 były największymi importerami żywych zwierząt na świecie przeciętne tempo wzrostu importu netto w latach 1997-2005 wyniosło 9,5% rocznie.

Trzecim co do wielkości importerem netto w 2009 roku została Polska, która zaimportowała netto 1,56 mln świń, tj. o 148% więcej niż w 2008 roku, podczas gdy w 2007 roku posiadała jeszcze nadwyżkę w tym segmencie handlu. Import netto na poziomie 1,0 – 1,2 mln sztuk miały w 2009 roku Rosja, Rumunia i Portugalia. Rosja i Rumunia zwiększyły import netto w stosunku do roku 2008 o około 60%, natomiast Portugalia podobnie jak w latach poprzednich zwiększyła import netto o około 10%.

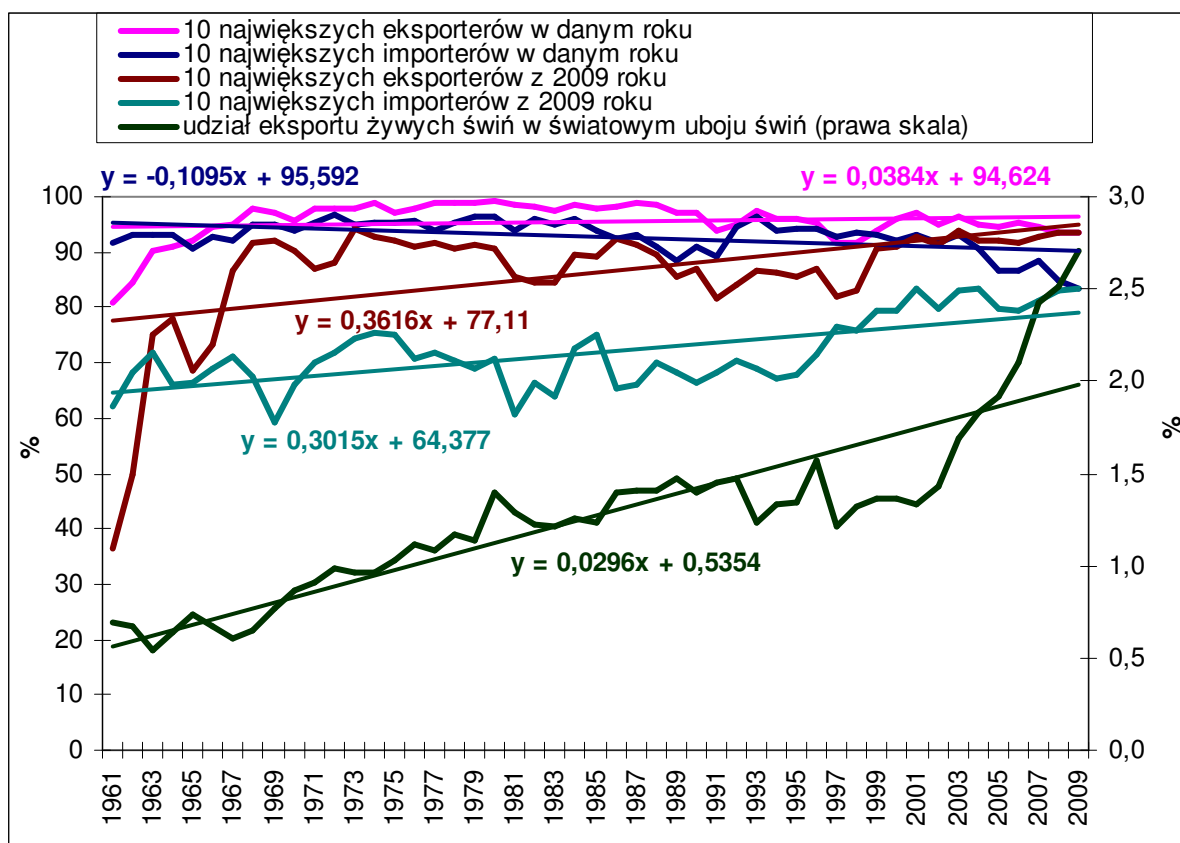
Rys. 6. Wielkość importu netto żywych świń w latach 1961-2009 u największych importerów netto na świecie z 2009 roku w mln szt.

Źródło: opracowanie własne na podstawie FAOSTAT

Handel międzynarodowy żywymi świniami jest silnie skoncentrowany, gdyż na 10 największych eksporterów przypadało w 2009 roku 93,44% rynku, a na 10 największych importerów 83,43% rynku. Analiza trendu wskazuje, że proces koncentracji w przypadku eksportu pomimo wysokiego poziomu nadal postępuje w tempie 0,0384 pkt% rocznie, jednak swoje maksimum 10 największych eksporterów z danego roku osiągnęło w 1980 roku, gdy zajęli 99,24% rynku. Od tego czasu następuje bardzo powolny proces dekoncentracji eksportu. Porównanie udziału 10 największych eksporterów żywych świń w danym roku z udziałem 10 największych eksporterów z 2009 roku wskazuje na dość stabilny skład grona największych eksporterów od końca lat 60-tych.

W przypadku importu proces dekoncentracji jest bardziej widoczny, gdyż analiza trendu wskazuje, że udział największych importerów w danym roku spada w tempie 0,1095 pkt% rocznie. Również skład 10 największych importerów w analizowanym okresie podlegał większym zmianom niż w przypadku eksportu.

O rosnącym znaczeniu wymiany międzynarodowej w handlu żywymi świniami świadczy rosnący udział ubijanych tuczników, które pochodzą z innych krajów. W latach 1961-2009 udział zwierząt eksportowanych w ogólnej ilości ubitych zwierząt wzrósł z 0,70% do 2,70%, a więc o 289%. Szczególnie szybki rozwój eksportu widoczny jest w XXI wieku, gdyż w latach 2001-2009 udział ten się podwoił z 1,33% do 2,70%.

Rys. 7. Udział 10 największych eksporterów i importerów żywych świń z 2009 roku, 10 największych eksporterów i importerów żywych świń w analizowanym roku oraz udział eksportu żywych świń w światowym uboju świń w latach 1961-2009

Wnioski

1. Skala wymiany międzynarodowej żywymi świnią rośnie, szczególnie szybko od początku XXI wieku.
2. Wymiana międzynarodowa żywą trzodą chlewną jest silnie skoncentrowana, dotyczy to szczególnie eksportu. Spadek udziałów 10 największych eksporterów i importerów w całości handlu jest bardzo wolny.
3. Wymiana międzynarodowa żywą trzodą chlewną realizowana jest głównie pomiędzy krajami z tego samego kontynentu.

Streszczenie

Celem artykułu była analiza zmian w eksporcie i imporcie żywymi świnią w latach 1961-2009. Handel nimi odbywa się głównie pomiędzy krajami europejskimi i pomiędzy krajami Ameryki Północnej. Analiza wykazała silną koncentrację eksportu i importu związaną z ponad 90% i 80 % udziałem 10 największych eksporterów i importerów na rynku międzynarodowym. Skala wymiany międzynarodowej rośnie szczególnie szybko od początku XXI wieku.

Analysis of trends in international trade in live pigs in the years 1961-2009**Summary**

Purpose of the article was to analyze changes in export and import live pigs in the years 1961-2009. Such trade takes place mainly between European countries and between countries of North America. The analysis showed a strong concentration of exports and imports associated with more than 90% and 80% share of the 10 largest exporters and importers in the international market. The scale of international trade is growing particularly fast since the beginning of the XXI century.

Literatura

1. FAOSTAT,
2. Pepliński B. (2010): *Prognoza cen żywca wieprzowego na lata 2010-2013*. w Katalog targowy XIII Międzynarodowych Targów Ferma Świń i Drobiu, Poznań, str. 46-49,
3. Pepliński B. (2012): *Prognoza cen żywca wieprzowego na lata 2012-2015*. w Katalog targowy XII Międzynarodowych Targów Ferma Bydła i XV Międzynarodowych Targów Ferma Świń i Drobiu, Łódź, str. 110-113